

עיי"ש בהערה 5). ברכת הגפן, ברכת המבדיל. רבים נוהגים (על-פי מנהג האריז"ל) לערוך הקפות בארצנו הק' גם בלילה זה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מעודד את השמחה, ושולח מברקים למקומות המרכזיים (כפר-חב"ד, נחלת-הר-חב"ד וירושלים ת"ו) מדי שנה בשנה.

במוצאי שמחת-תורה מכריזים: "ויעקב הלך לדרכו".

מי שלא הספיק לפני-כן, יסיים את פרשת ברכה שניים מקרא ואחד תרגום עור הלילה [ולא כבכל פרשה, שי"א (שו"ע אדה"ו סי' רפה ס"ה) שניתן להשלימה עד יום ג', כיוון שבשמחת"ת מסיימים את כל התורה ומתחילים אותה מחדש (אם כי 'רחק ונכנס' מועיל תמיד) — 'התועדויות' תשמ"ז ח"א עמ' 350. וראה 'התועדויות' תשמ"ו ח"א עמ' 396].

יום רביעי

כ"ג בתשרי, אסרו-חג הסוכות

אין מתענים אפילו חתן ביום חופתו, ומרבים קצת באכילה ושתייה.

שיירי החג: מנהג-בית-הרב, לשרוף את הסכך (במרחץ) אחרי החג.

כן מנהגם לשרוף לולב והושענות ביום רגיל, ולא בשריפת החמץ [דשימות' חוברת יד עמ' 23. וב'אהלי ליובאוויטש' עמ' 166 דייק,

שעושים זאת סמוך לחג, והטעם ע"פ ספר 'סדר היום' שכ' שיש לסתור את הסוכה במוצאי יו"ט, כדי להודיע שלא נעשית אלא למצוותה].

לאידך היתה הוראה לגבי הדסים (שקיבלו במתנה מהרבי) להשתמש בהם כבשמים

לזכות האחים התמימים הדגולים לבית דייטש הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

להבדלה, הלולב — לשרוף בעת ביעור חמץ, ומהאחרון — לעשות מרקחת [לקו"ש חי"ט עמ' 569. 'התקשרות' גיליון סג עמ' 11. לגבי הלולב — מן-הסתם זהירים יותר לשמור מה שקיבלו מהרבי, ולכן ניתן להמתין עד פסח. לגבי הדסים — כן איתא בשו"ע אדה"ז סי' רצז ס"ו, וא"כ ה"ז בכל הדסים דמצווה].

יום חמישי

כ"ד בתשרי

ביום זה אמר הרבי את הקדישים בשלוש התפילות, כיוון שהוא יום היארציט של הרבנית מרת רחל הי"ד, אם הרבנית מרת חנה ע"ה אימו של הרבי, וכן היארציט של הרה"ח ר' דובער הי"ד אחיו של הרבי [לעניין היארציט של ר' דובער, כתב בס' 'תולדות לוי יצחק', מהדורת תשנ"ה, ח"ב עמ' 441, שכנראה זהו יום שנקבע ע"י הרבי ולא יום הפטירה ממש].

למנהג רבותינו נשיאינו, יש לקרוא הלילה שמו"ת עלייה אחת או שתיים מפרשת בראשית, ומחר אחרי חצות לקרוא טוב מתחילתה עד גמירא עם ההפטרה, ובשבת לפני תפילת שחרית לקרוא טוב 'שביעי'. נזהרים (עכ"פ לכתחילה) שלא להפסיק באמצע קריאת שמו"ת.

יום שישי

כ"ה בתשרי

שיעורי חת"ת: סיום (עליית) 'שישי': "לקח אותו אלוקים" (הכה) — כדלהלן בקריאת התורה דשבת-קודש).

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקפז

ערב שבת-קודש
חול המועד סוכות
י"ח בתשרי ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ח בתשרי ה'תשס"ו – כ"ה בתשרי ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ח בתשרי	ה' עירובין. פרק ו-ח.	ה' נזקי ממון. פרק ג.	מל"ת שכא.
ש"ק	י"ט בתשרי	ה' שביתת עשור.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע קסה. מל"ת שכט. מ"ע קסד. מל"ת קצו.
א'	כ' בתשרי	ה' שביתת יו"ט.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מ"ע קנט. מל"ת שכג. מ"ע קס. מל"ת שכד.
ב'	כ"א בתשרי	פרק ד-ו.	פרק ו.	מ"ע קסב. מל"ת שכה. מ"ע קסג. מל"ת שכו.
ג'	כ"ב בתשרי	פרק ז-ח. ה' חמץ ומצה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מ"ע קסו. מל"ת שכז. מ"ע קסז. מל"ת שכח. קצט.
ד'	כ"ג בתשרי	פרק ב-ד.	פרק ח.	מ"ע קנו. מל"ת קצו. קצח.
ה'	כ"ד בתשרי	פרק ה-ז.	פרק ט.	מל"ת ר. רא. מ"ע קנח.
ו'	כ"ה בתשרי	פרק ח. נוסח ההגדה. ה' שופר וסוכה ולולב.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק י.	מ"ע קנז. ספר משנה תורה סוף הלכות חמץ ומצה. נוסח ההגדה. מ"ע קע.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', י"ח בתשרי	3.49	4.36	4.58	5.54	8.35	11.25	11.55	5.01.5	5.26
ש"ק, י"ט בתשרי	3.50	4.37	4.58	5.55	8.35	11.25	11.55	5.00.4	5.25
א', כ' בתשרי	3.51	4.38	4.59	5.55	8.36	11.25	11.55	4.59.4	5.24
ב', כ"א בתשרי	3.51	4.38	5.00	5.57	8.36	11.25	11.55	4.58.3	5.23
ג', כ"ב בתשרי	3.52	4.39	5.00	5.58	8.36	11.24	11.55	4.57.3	5.22
ד', כ"ג בתשרי	3.53	4.40	5.01	5.59	8.37	11.24	11.54	4.56.3	5.21
ה', כ"ד בתשרי	3.54	4.40	5.02	5.59	8.37	11.24	11.54	4.55.3	5.20
ו', כ"ה בתשרי	3.54	4.41	5.03	6.00	8.37	11.24	11.54	4.54.4	5.19

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י
שבת חול-המועד	4.25	5.36	4.39	5.38	4.30	5.37	4.43	5.39
שמחת-תורה	4.22	5.34	4.36	5.35	4.27	5.34	4.40	5.36
בראשית	4.18	5.30	4.32	5.31	4.22	5.30	4.36	5.32

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

לוח השבוע

ואומרים חצי-קדיש. מפטיר בספר השלישי במוסף היום בפרשת פינחס. הפטרה: "ויהי אחרי מות משה... רק חזק ואמץ" (יהושע א). אחרי קריאת התורה אומרים את הפיוטים: "שישו ושמחו", "התקבצו", "אגיל ואשמח", "אשריכם ישראל", כנרפס בסידור (אחר סדר הקפות).

אחר-כך היו רוקדים וקוד נוסף בניגון שמחת-תורה, בהתלהבות גדולה. יזכור: מי שיש לו אב ואם – יוצא מבית-הכנסת. אבל בתוך שנתם (רח"ל) נשארים בבית-הכנסת, אבל אין אומרים "יזכור". בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית". אומרים "אב הרחמים". גם מי שאינו מזכיר נשמות יכול לומר "אב הרחמים".

הזכרת הגשם: קודם תפילה לחש של מוסף מכריז השמש "משיב הרוח ומוריד הגשם", ומתפילה זו מתחילים לומר זאת בכל התפילות.

המתפלל ביחיד – ימתין עם תפילת המוסף עד שיתפללו הציבור, כדי שיוכל לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם". מי ששמע הכרות "משיב הרוח ומוריד הגשם" קודם שהתפלל תפילת שחרית – אם אינו מתפלל במניין אחר, אומר גם בתפילת שחרית "משיב הרוח ומוריד הגשם". טעה ואמר "מוריד הטל" – אינו חוזר. בחזרת הש"ץ – תפילת גשם. אין נושאים כפיים.

שיעורי חת"ת: לומדים פרשת ברכה החל מ'שלישי' עד סיום הסדרה עם פירוש, ופרשת בראשית עד 'שלישי' עם פירוש.
 תזכורת: כ"ק ארמו"ר נשיא דורנו נהג, בעת ההתוועדות של שמחת-תורה (או שבת בראשית), להזכיר על-דבר השתתפות כל אחד ואחת במגבית 'קן השנה' (מניין ימי שנת תשס"ו – שנד).

מוציא יום-טוב: הבדלה: מתחילים "הנה א-ל ישועתי" (להעיר שאנ"ש נוהגים שגם היוצאים ידי-חובה אומרים פסוקים אלו בלחש עם המבדיל, וכ"ה ב'ספר מהרי"ל – מנהגים' עמ' רכד, מניחים את ספר-התורה השלישי אצל השני,

ספר-תורה. מוציאים שלושה ספרי-תורה, בראשון קוראים (בנעימת הטעמים הרגילה, ולא בנעימת הימים-הנוראים – 'אוצר' עמ' שעט) בפרשת וזאת הברכה, ואם יש צורך, חוזרים כמה פעמים עד שכל הציבור יעלה לתורה. בסיום עולה אחד עם כל הנערים ומברך אתם ברכת התורה.

בבית-הכנסת של הרבי עולים בשמחת-תורה כמה קרואים יחדיו ומברכים כולם כאחד. לכוהן – כוהנים, ללוי – לוויים, ולשאר העליות – ישראלים [גם הילדים עולים עם אבותיהם]. למנהגנו: בעליות רגילות כשעולים כמה קרואים ביחד, מברכים כולם כאחד, אבל בעליית 'כל הנערים' מנהגנו שהגדול העולה עמהם מברך ומציא את כולם.

אין מנהגנו לפרוש טלית על הנערים ועל שאר העומדים אצל הבימה ולומר "המלאך הגואל".

'חתן-תורה' ו'חתן בראשית' יכולים להיות גם כוהנים או לוויים.

אומרים "מרשות" ל'חתן תורה', וקוראים "מעונה אלוקי קדם" עד "לעיני כל ישראל", ואין נוהגים לפרוש טלית על ראש העולה ל'חתן תורה'. לאחר גמר קריאת הפרשה אומר כל הקהל "חזק חזק ונתחזק", וגם העולה בעצמו אומר כן לפני הברכה האחרונה.

מניחים את ספר-התורה השני על הבימה ליד ספר-התורה הראשון, ולא יסירו את ספר-התורה הראשון עד שיניחו על הבימה את ספר-התורה השני. מגביהים וגוללים את ספר-התורה הראשון, ואין מהפכים אותו ופניו אל העם, ואין משנים במאומה מסדר ההגבהה של כל השנה.

אומרים "מרשות" ל'חתן בראשית' בלשון יחיד ככתוב בסידור. וקוראים מ"בראשית ברא" עד "אשר ברא אלוקים לעשות", ואין נוהגים לפרוש טלית על ראש העולה ל'חתן בראשית'. הקהל עונה בקול רם בפסוקי "ויהי ערב", וכשמגיע הקורא ל"ויכולו" אומרים כולם "ויכולו", והש"ץ חוזר אחריהם.

מניחים את ספר-התורה השלישי אצל השני,

אחר ההקפות כולהלן].
לאחר מכן – קידוש והתוועדות.
קידוש: "אתקינו" ונוסח הקידוש דיום-טוב, ו"שהחינו" (נשים שבירכו "שהחינו" בשעת הדלקת הנרות – לא יברכו בשעת הקידוש).
בשמחת-תורה מהדרים במיוחד לעשות קידוש כל-אחד לעצמו ולא לצאת ידי-חובה ממישהו אחר, שכן ברכת "שהחינו" היא גם על התורה, והלוואי שיפקיע את עצמו. בשמחת-תורה היה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מסיר [לפעמים, וכהוראת-שעה בלבד!] את ההגבלה שהטיל על שתיית 'משקה'. מנגנים ביום זה ניגון 'ארבע בבות'.
סדר הקפות: "אתה הראת" פסוק בפסוק (ומכבדים בקריאתם אנשים שונים), ולאחר מכן אומרים "אב הרחמים".
לאחר מכן היה מורה כ"ק נשיא דורנו להוסיף פסוקים שונים לפי צורך השעה והענין, כגון (פסוק שנעשה דרך קבע במשך השנים): "והיה זרעך... ופרצת... ובזרעך" (בראשית כה, יד); "הושיעה את עמך..." (תהילים כח, ט); ולפעמים: "הנני מביא אותם מארץ צפון..." (ירמיה לא, ז).
אמירת 'אתה הראת', 'אב הרחמים' והפסוקים הנ"ל – שלוש פעמים, ורק לאחר 'אב הרחמים' [וההוספות] פותחים את ארון-הקודש.
מוציאים את כל ספרי-התורה, ומקיפים את הבימה כנהוג. הש"ץ מכריז לאחר כל הקפה (כהלשון בסידור): "עד כאן הקפה א'", "עד כאן הקפה ב'", וכו'. לאחר כל הקפה, מחזירים את כל ספרי-התורה לארון-הקודש.
הרבי שלל את הנהגת המקפידים להסיר את הכתרים מספרי-התורה לקראת הריקודים, בחששם שמא יפלו.
בפסקה "עוזר דלים" אמר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, שצריך להפסיק קצת בין תיבת "עוזר" לתיבת "דלים".
בשנת האבלות (רח"ל) אין הולכים להקפות לבד, אלא בליווי.
הניגונים המושרים בשעת ההקפות הם

שמחה בלי גבול!

הסדר בענייני קדושה הוא ש"מעלין בקודש" וכמו כן צריך להיות בעניין השמחה □ בחג הסוכות השמחה גדולה יותר מבשני הרגלים האחרים, ובשמיני-עצרת ושמחת-תורה השמחה גדולה אף מבסוכות □ שמחה כללית מצד עצם הנפש המשפיעה על כל השנה כולה □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. ידוע שכל ענייני חודש תשרי הם עניינים כלליים, וכמו כן השמחה דשמיני-עצרת ושמחת-תורה היא שמחה כללית. והעניין בזה – כפי שמצינו בנוגע לקבלת-עול דראש-השנה שחלוקה מהקבלת-עול דכל השנה כולה, שהקבלת-עול דכל השנה הוא עניין פרטי, ואילו הקבלת-עול דראש-השנה עניינו קבלת-עול דעצם הנפש שכולל כל הכוחות¹, וכן הוא בנוגע להשמחה דשמחת-תורה, שהיא שמחה כללית מעצם הנפש שכוללת כל הכוחות כאחד. וכמו כן בנוגע לעניין הזמן – שאין זו רק שמחה השייכת לזמן פרטי זה, אלא שמחה כללית על כל השנה כולה.

ב. ומזה מובן שהשמחה דשמחת-תורה אינה יכולה להיות על-פי שכל טעם ורעות: כיוון ששכל הוא כוח פרטי המדוד ומוגבל, הנה כאשר השמחה היא על-פי שכל, הרי היא בהתאם למדידה והגבלה של השכל – הן המדידה והגבלה של כללות עניין השכל, והן

המדידה והגבלה של שכלו הפרטי, עד כמה שהוא מבין ויש לו טעם לשמות. ובמילא, אין זו שמחה כללית שמצד עצם הנפש, ואינה מספיקה אלא לזמן פרטי זה, ולא על כל השנה כולה, שהרי יודעים רק מה נעשה עכשיו, ואי-אפשר לידע מה יהיה במשך השנה כולה. ולכן, צריכה להיות השמחה מצד קבלת-עול – מפני שהקב"ה ציווה להיות בשמחה. וזהו הטעם שהשמחה דשמחת-תורה מתבטאת בעניין הריקודים – כמבואר בדרושי חסידות² שלכאורה היתה השמחה דשמחת-תורה צריכה להתבטא בעניין של הבנה והשגה בלימוד התורה, ואף-על-פי-כן מתבטאת השמחה דווקא בעניין הריקודים, ריקוד ברגל, שהוא הכוח ואבר היותר תחתון – כיוון שהשמחה דשמחת-תורה צריכה להיות מצד קבלת-עול דווקא. ואף שעניין השמחה הוא רגש שכלב, ואם-כן, איך שייך שתהיה שמחה מצד קבלת-עול וציווי – ועל-דרך הקושיה במה שכתוב³ "ואהבת את ה' אלוך", איך שייך ציווי על

1) ראה סה"מ תקס"ו עמ' שעט. אודה"ת סוכות עמ' א'תשנ"ו. ברכה עמ' א'תתס"ו. סה"מ תרנ"ד עמ' לו. תרע"ח עמ' רעה. תש"ב עמ' 49. ועוד.
2) ראה המשך תער"ב ח"א עמ' קמד ואילך.
3) סה"מ תרס"ב עמ' רכה ואילך. תרצ"ט עמ' 13.

תש"ב עמ' 8.
3) ראה סה"מ תרפ"ט ריש עמ' 57, ובהנמטן שם בהערה 375.
4) ואתחנן ו,ה.

אהבה שהיא רגש שבלב' – אך העניין הוא, שכאשר מתבונן שעל-ידי שמחה זו מקיים מצוותו של הקב"ה, מצווה מלשון צוותא וחיבור, שנעשה בצוותא וחיבור עם הקב"ה, הנה מזה גופא שמח הוא בשמחה גדולה.

וכאשר השמחה היא מצד הצוותא וחיבור עם הקב"ה, אזי השמחה היא בלי גבול – דכיוון שהקב"ה הוא אין-סוף, אזי גם השמחה שבאה מצדו היא באופן של בלי גבול – שמקיפה וכוללת את כל הכוחות והעניינים שבנפש, ונמשכת על כל השנה כולה.

ג. ונוסף לכך שהשמחה אינה יכולה להיות מצד השכל בגלל שצריכה להיות שמחה כללית, שמחה שאינה קשורה עם כוח פרטי, אלא שמחה בלי גבול – הרי כיוון ש"מצוות היום בשמחה"⁷, אין פנאי להתבוננות שכלית.

כ"ק מו"ח אדמו"ר אומר⁸ שצריכים לייקר את ארבעים ושמונה השעות דשמיני-עצרת

ושמחת-תורה ולנצלם לשמחה וריקודים. ובמילא, חב"ץ על הזמן שיוקדש להתבוננות

שכלית, כיוון שבינתיים עוסק בעניין אחר שאינו מעניין השמחה, ויתירה מזה, כיוון שההתבוננות היא באופן של שקלא-וטריא אם צריך להיות בשמחה אם לאו (שהרי בשקלא-וטריא יש נתינת-מקום גם לשלילה), נמצא, שלא זו בלבד שבינתיים עוסק בעניין שאינו מעניין השמחה, אלא אדרבה, שעוסק בעניין שהוא היפך השמחה.

וזהו הסבר נוסף לכך שהשמחה שמצד התבוננות שכלית אינה שמחה אמיתית (נוסף על האמור לעיל שכיוון שהשכל הוא מדוד ומוגבל, אזי גם השמחה היא במדידה והגבלה)

– דכיוון שבעניין ההתבוננות ישנם חלקי

(5) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אהבת ה' בתחילתו (עמ' רסז). וש"נ.
 (6) ראה לקו"ת בחוקותי מהג. מ.ב. ובכ"מ.
 (7) ראה שיחת שמחת-תורה תש"ג ס"ב (סה"ש תש"ג ריש עמ' 8), תש"ה ס"ב (סה"ש תש"ה עמ' 58). נתבאר ביחת ליל שמחת-תורה תש"ה
 ס"א ואילך (התועדויות תשמ"ה ח"א עמ' 363 ואילך).
 (8) שיחת ליל שמיני-עצרת תש"ד ס"ג (סה"ש תש"ד עמ' 31).
 (9) תהילים קמ"ט.
 (10) שם קד, לא. וראה לקו"ת דרושי שמיני-עצרת

פרוכת לבנה ומעיל לבן על הספר-תורה [רק] ביום שמברכים 'גשם' או 'של', אך בבית-מדרשו של הרבי היתה הפרוכת הלבנה פרושה מראש-השנה ועד אחר שמחת-תורה.

יום שלישי

כ"ב בתשרי, שמיני-עצרת ושמחת-תורה***

בשמחת-תורה, מנהג ישראל (אשר תורה היא) לשמוח בשמחה זו יותר משמחת בית-השואבה, ויותר משמחת יום-טוב סתם.

הזהיר כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע:

"את הארבעים ושמונה שעות [בחול; בארה"ק – עשרים וארבע שעות] של שמיני-עצרת ושמחת-תורה צריכים לייקר במאוד. בכל רגע אפשר לשאוב אוצרות בדליים ובחביות, בגשמיות וברוחניות, וכל זה על-ידי הריקודים".

הרבי הנהיג, ללכת בתהלוכות לבתי-כנסיות, וגם לאלה שבשכונות מרוחקות, כדי לשמח יהודים בשמחת החג.

תפילת ערבית: בענימת התפילה ביום זה אין משנים כלום לנעימת הימים-הנוראים.

שיר המעלות, חצי קדיש, ברכו, ערבית של יום-טוב (שכח והזכיר 'חג הסוכות' במקום שמיני-עצרת, ראה הדעות בזה בנטעי-גבריאל, סוכות פרק פא ס"ב ובהערות, ולמעשה אינו חוזר, ואם יכול – בתפילות היום – יכוון לצאת בשמיעה מהש"ן). קדיש שלם.

האבלים (רח"ל) אומרים משניות וקדיש דרבנן, אך אין אומרים 'עלינו' [עתה, אלא רק

ה'הושענא' הצידה, ואחר-כך אומרים את ה"יהי רצון".

גם נשים וקטנים נוהגים בחביטת הערבה. הרבי לא היה זורק את ה'הושענות' החבוטות על ארון-הקודש; לעיתים הניחן על כסאו, לעיתים השאירן על הקרקע ולעיתים הכניסן לסידורו ולקחן עימו.

מוציאים ספר תורה, וקוראים לכהן: "וביום החמישי". ללוי: "וביום השישי". לישראל: "וביום השביעי". לרביעי: "וביום השביעי".

קרבן היום כמוסף – "וביום השביעי". [מנהג ישראל לערוך היום 'סעודת-יום-טוב' לפני חצות היום – אם כי מדינא מותר עד 'מנחה קטנה'].

טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל על השולחן שמים גם מלח.

מנהג ישראל לאכול היום "קרעפכין" (כיסני-בצק ממולאים בבשר).

אחר חצות היום** מעבירים את הסדרה (פרשת השבוע – 'ברכה'), שנים מקרא ואחד תרגום, כולל ההפטרה.

נכנסים לסוכה לפנות ערב (ואוכלים או שותים דברי-מה) כדי 'להיפרד' ממנה, אבל אין אומרים "יהי רצון".

במנחה של הושענא-רכבה אומרים בפעם האחרונה 'לדוד ה' אורי'.

כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע לא נהג להדליק נר בב"ב יום מזכירים בו נשמות.

הדלקת נרות: ברכת "להדליק נר של יום-טוב" ו"שהחינו".

בלוח כולל-חב"ד נאמר, שנוהגים לפרוש

** לבני חו"ל: העברת הסדרה והפרידה מהסוכה – רק למחר. בשמיני-עצרת מקדשים וגם אוכלים בסוכה – הן בלילה והן ביום (אבל אין מברכים לישב בסוכה).
 *** לבני חו"ל: יום שלישי – שמיני עצרת. מקדשים ואוכלים בסוכה (ולא ברכת 'לישב בסוכה') בלילה וביום (ונזהרים אף משתיית מים חוץ לסוכה). לאחר מערב – קידוש (בסוכה) והקפות. בשחרית – אין הקפות. מוציאים בי סית, בראשון קוראים ה' קוראים בני ראה: 'עשר תעשר', ח"ק, ובשני למפטיר: 'ביום השמעי'צ. הפטרה: 'ויהי ככלות... ולישראל עמו'. הזכרת נשמות. במוסף – תפילת

בסוף הלילה היה כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע הולך לטבול במקווה.
כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה מכין (קושר) את ההושענות עבור כל בני הבית [מכנינים גם עבור נשים וקטנים. לקטנים שבעריסה – י"א גם לחבוט עבורם]. קושרים אותן על-ידי עלים של לולב.

מי שנשאר ער כל הלילה עד לאחר שבוודאי עלה השחר, לכאורה אסור ללמוד עד שיברך ברכות התורה [אך הרה"ח ר' יוסף-יצחק שי' אופן העיר, שלא נמצא בטושו"ע ובשו"ע אדה"ז סי' מו"מו האיסור (כלשון לוח כולל-חב"ד וס' שבה המועדים פנ"ז ס"ד וראה בס' המלך במסיכו ח"א עמ' קעב-ג). אהניעור בלילה ללמוד לפני ברכת התורה. ויל"ע במשמעות הל' בסידור לפני ברכת התורה בזה. ובאמירת תיקון ליל שבועות ובכלל בהתוודויות – רגילים להמשיך בר"ת ואין נזהרין בזה כלל (והביטוי "מייד כשהאיר היום" נאמר רק על נ"ט, בשו"ע אדה"ז מהדו"ק סי' ד סי"ג). ואולי הטעם, כיוון שיש דעות שלא נתחייב בברכה זו, וגם להדעות שמברך היינו שרשאי לברך ברכת השבח להקב"ה ככל ברכות השחר, אבל לא אסור ללמוד קודם לכן. ועצ"ע.]

גם מי שהיה ער כל הלילה ולא ישן חצי שעה – מברך בבוקר את כל ברכות-השחר. מי שבוודאי ישן שיעור זה, רחץ פניו ולבש בגדיו (ונעל נעלי-עור) – מברך כל ברכות השחר מחצות הלילה ואילך (ראה פרטי החיוב בקצה"ש ה, בדה"ש טו. באג"ק כרך חי, עמ' רעח איתא שעיקר הזמן משנתחייב בהן, ואחר-כך הוא רק תשלומין. וכל-שכן לענין ברכות התורה, עיי"ש), חוץ מ'הנותן לשכוי' למי שלא שמע קול תרנגול, שחייב להמתין לעלות השחר [לכתחילה יש לצאת לצרכיו כדי לברך אשר יצר].
שחרית:

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה מחליף את ההדסים והערבות בחול-המועד סוכות, וכיוון

כך, שלגטילת לולב בהושענא-רבה יהיו הערבות וההדסים חדשים (אבל אין זו הוראה לרבים, וראה בגיליון הקודם, ביום א' דחזה"מ). בהושענא-רבה אין לובשים 'ק'טל', ובתפילה עצמה (וכן בהוצאת ספר-תורה וכו') אין מוסיפים על נוסח תפילת חול-המועד.

לפני הלל מסירים את שתי הכריכות שעל הלולב עצמו, ונשארות רק שלוש הכריכות המאגדות את הלולב, ההדסים והערבות ביחד, כי בהושענא רבה צריך להרבות בכיסוס עליו הלולב ובשמחה.
הושענות:

מוציאים את כל ספרי-התורה שבהיכל, ועומדים עמם ליד הבימה [כנ"ל בתחילת החג, הכוונה שיחזיקו את הספרים אנשים שאין להם ד' מינים. אם אין כאלה, ניהו את הספרים על הבימה]. אומרים את ז' ההושענות (ולאחר גמר ההקפה אומרים בקול את הפסוקים שלאחר כל הושענא, פסוקים המיוחדים להושענא-רבה) ומקפידים את הבימה שבע פעמים, בארבעת המינים בלבד. גם היום מתחילים להקיף את הבימה בכל פעם באות ס' או ע'. לאחר-מכן, אומרים "אני והו . . . כהושעת . . . אני והו הושיעה נא" (בהשמטת הקטע האחרון, שייאמר בסוף ההושענות דהיום). ומתחילים "תתננו לשם..." עד סיום פיוטי ההושענות.

[כמדומה שנוהגים לומר כל 'כותרת' בקול, הש"ץ ואחר-כך הקהל].

יש לפסק כך: "ואוצרך – הטוב לנו – תפתח".

"קול מבשר ..." – אומר הש"ץ ג' פעמים ואחר-כך הקהל ג' פעמים.

בסיום אמירת ההושענות מכניסים את ספרי-התורה להיכל, מניחים את ארבעת-המינים, ואומרים 'קדיש תקבל'. לאחר מכן חמש פעמים [הרבי היה מפריד את הערבות זו מזו קודם החבטה, וחובט קלות. הרבי עמד בהלל ובחביטת ההושענות על הרצפה ממש, ולא על הבימה או על שטיח], מניחים את

לעשות חשבונות ממה שיהיה אחר-כך, אלא צריכים לשמוח באופן של בלי גבול.
ועוד זאת – שגם החשבון הנ"ל אינו נכון, כי, גם ב"בלי גבול" ישנם חילוקי מדרגות, ובמילא, גם כאשר השמחה תהיה באופן של

הפסח. אבל אף-על-פי-כן, יש הגבלה בשמחת החג, כהפסק-דין¹⁵ ש"חייבין בית-דין להעמיד שוטרים ברגלים וכו'".
ונוסף לזה, ישנה גם השמחה דיום-טוב שני של חג הסוכות, שלהיותו מדברי סופרים

כשמתבונן שעל-ידי שמחה זו מקיים מצוותו של הקב"ה, שנעשה בצוותא וחבור עם הקב"ה, הנה מזה גופא שמח הוא בשמחה גדולה!

צריכה להיות בו שמחה גדולה יותר מיום-טוב ראשון של סוכות, כיוון שערכים וחביבים דברי סופרים יותר מדברי תורה¹⁶. אבל, כל זה הוא עדיין בהגבלה דשמחת החג.
ולמעלה מזה היא שמחת בית-השואבה, עליה אמרו¹⁷ "מי שלא ראה שמחת בית-השואבה לא ראה שמחה מימיו". אמנם, גם בשמחה זו היו הגבלות, כמו שכתב הרמב"ם¹⁸ ש"לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל כו' והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין כו', אבל כל העם כו' באין לראות ולשמוע".
והשמחה הכי נעלית היא השמחה דשמיני-עצרת ושמחת-תורה, שבה אין חילוקים בין חסידים ואנשי מעשה לשאר כל העם, אלא כולם משתתפים בהשמחה בשווה.
ולמעלה, שהחידוש דשמיני-עצרת ושמחת-תורה לגבי שמחת בית-השואבה הוא לא רק לגבי שאר כל העם (שבשמחת בית-השואבה היו באין רק לראות ולשמוע, ובשמיני-עצרת ושמחת-תורה היו שמחים ומרקדים בעצמם),

בלי גבול, ויכולו תמיד להוסיף בה עוד יותר. וכמובן גם מהסיפור¹⁹ שאדמו"ר הזקן רצה ליתן מתנה להצמח-צדק עניינים של ידיעה בתורה, והצמח-צדק סירב לקבל המתנה, באומרו שרצונו להתייגע בתורה, ואחר-כך הצטער שלא לקח את המתנה, כיוון שגם לאחר קבלת המתנה היה יכול להוסיף ולהתייגע על עניינים נעלים יותר – הרי אף-על-פי שבוודאי היתה זו מתנה נעלית ביותר, בלי גבול, מכל-מקום, גם לאחר קבלתה היה יכול להוסיף ולהתייגע בעניינים נעלים יותר, כיוון שגם ב"בלי גבול" ישנם ריבוי מדרגות עד אין קץ.

ו. הסדר ד"מעלין בקודש" בעניין השמחה – הוא גם על-פי נגלה:

לכל לראש – השמחה דחג הסוכות מצד הציווי "ושמחת בחגך"²⁰, ובפרט על-פי מה שכתוב בילקוט²¹ "אתה מוצא שלוש שמחות כתיב בחג", היינו, ששמחת חג הסוכות היא גדולה יותר מהשמחה דחג השבועות והג

15 רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הכ"א. טושו"ע ואדה"ז אור"ח סו"ס תקכט.
16 ראה סנהדרין פחב, (במשנה). ירושלמי שם פ"א ה"ד. ע"ז לה"א (ובפרש"י). ירושלמי שם פ"ב ה"ו.
17 סוכה נא, סע"א (במשנה).

פחד, ואילך.
11 ברכות כח, א. וש"נ.
12 ראה לקו"ש חט"ו עמ' 81. ועוד.
13 פ' ראה טז, ד.
14 יל"ש אמור רמז תרנד (בתחלתו).

אלא גם לגבי החסידיים ואנשי מעשה – כנראה בחוש שכאשר ישנו ריבוי עם השמחים, אזי השמחה גדולה יותר, כיוון שריבוי העם גופא מגדיל ומרבה השמחה.

ז. וטעם החילוק באופן השמחה על-פי נגלה הוא בהתאם להחילוק מצד פנימיות העניינים למעלה – שכלל שהולך וניתוסף במעלת ההמשכות מלמעלה הולך וניתוסף יותר בעניין השמחה.

ובהקדם החילוק שבין הזמן דראש-השנה ויום-הכיפורים לחג הסוכות – שבראש-השנה מתחיל עניין העלייה כו', ונמשך עד לאחר יום-הכיפורים, ולכן אין זה זמן של שמחה, אלא זמן של העלם והעלם. ובהג הסוכות מתחיל עניין ההמשכה, ולכן הרי זה זמן של שמחה, ועל זה נאמר¹⁸ "בן חכם ישמח אב". וכיוון שבחג הסוכות גופא מזמן לזמן הולך וניתוסף במעלת ההמשכה, לכן הולך וניתוסף גם במעלת השמחה.

ה. ובפרטיות יותר¹⁹:

בחג הסוכות נמשך בחינת המקיף, שזהו עניין הסכך, אבל, זהו בחינת המקיף ששייך לפנימי, שלכן מודגש במצוות סוכה (מקיף) עניין הידיעה (פנימי), כמו שכתוב²⁰ "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל גו'", שידעה זו שייכת לקיום המצווה עצמה (ולא כבשאר המצוות שטעם המצווה אינו שייך לקיום המצווה עצמה)²¹, ומטעם זה אמרו "סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים

אמה פסולה", "דאמר קרא למען ידעו... עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא"²².

ובחג הסוכות גופא ישנם שבעה ימים, כנגד שבעת הרקיעים²³, אשר, עם היות שכל יום קשור עם רקיע נעלה יותר, מכל-מקום, בכללות עניינם אחד הוא.

ולאחרי זה בא שמיני-עצרת, שהוא שמיני לחג הסוכות, וביחד עם זה נחשב הוא גם "רגל בפני עצמו"²⁴, ומזה מובן שמעלתו לגבי חג הסוכות היא לא רק כמעלת כל יום מימי חג הסוכות לגבי היום שלפניו, אלא נמשך בו גם עניין בפני עצמו.

וזהו שבשמיני-עצרת יושבים בסוכה, אבל אין זה כמו הישיבה בסוכה בשבעת ימי החג שמברכים עליה, וחיובה מן התורה, מה-שאין-כן בשמיני-עצרת אין מברכים על הישיבה בסוכה, ואינה מן התורה אלא מדברי סופרים²⁵ – שבוה מודגשת השייכות דשמיני-עצרת לחג הסוכות, וביחד עם זה גם מעלת שמיני-עצרת לגבי חג הסוכות, שזהו מצד העילוי דערבים וחביבים דברי סופרים מיינה של תורה, וכידוע²⁶ עניין ספר, סופר וסיפור²⁷, שהעניינים דתורה שבכתב הם מבחינת ספר, ואילו העניינים שמדברי סופרים הם מבחינת סופר שלמעלה מספר.

ולאחרי זה בא שמחת-תורה, שבו אין יושבים בסוכה כלל, היינו, שהוא עניין שלמעלה מחג הסוכות באופן שבאין-ערוך לגמרי.

נראים מתוכה* (סוכה כב, רע"א) – חסר (המ"ל).
 (25) סוכה מח, רע"א. וש"נ.
 (26) ראה נ"כ השו"ע או"ח ר"ס תרסה. שו"ת מנחת-אלעזר ח"ד סל"א. ספר המנהגים חב"ד עמ' 68.
 (27) ראה לקו"ת דרושי סוכות פ. ב. ובכ"מ.
 (28) ספר יצירה פ"א מ"א.

© ראה גם לקו"ש שם עמ' 231 הערה 40.

השביעי".

רביעי – "וביום השישי".
 במוסף – "וביום השישי".

יום שני

כ"א בתשרי, הושענא-רבה

[בספר-המנהגים איתא: לאמור איש לחבירו בהושענא-רבה: "גמר חתימה טבא", "פתקא טבא" וכיוצא בזה – לא נהגינן כן". (ומקורו מסה"ש תש"ח ס"ע 171 – "לא נהגו בליובאוויטש" נעתק מגוף כ"ק אדמו"ר מהורי"צ. הטעם, אולי כדי שלא לשנות מהנהגת שאר ימי חול-המועד, כמנהגנו בתפילה ובלבושים וכו'). אך למעשה בשנים האחרונות הרבי עצמו בירך כמה פעמים, ומאז גם אנ"ש מברכים 'פתקא טבא'].

יש להתוודע גם בלילה זה (ראה גם שיחת שמחת בית השואבה תשי"ח סכ"ב). מלבד זאת, יש להוסיף ביותר בשמחת בית השואבה, בריקוד ובכלי-זמר, יותר מבכל לילי החג. ואף שהזמן מועט בכמות, יש לנצל לשם כך כל רגע פנוי, ואף להשלים בו את כל מה שהחסירו בזה במשך החג, באופן ש"מועט מחזיק את המרובה" (התוודעויות תשמ"ג ח"א עמ' 247. תשמ"ח ח"א עמ' 285. ועוד). בהתוודעויות תשמ"ז (ח"א עמ' 325) הורה בנוגע לפועל, לצרף גם משבעים אומות הנמצאים, בהשגחה פרטית, בקרבת מקום, שגם הם יראו (וישתתפו) בשמחה זו, באופן ד"ואתה על במותימו תדרוך", עיי"ש.

נשארים ערים כל הלילה. כל אחד קורא לעצמו (ולא בציבור) את כל חומש 'דברים' לפני חצות. גם את פרשת 'ברכה' אומרים הלילה רק פעם אחת. [מלשון ס' המנהגים עמ' 20 משמע, שבליל הושענא-רבה אין ההגבלה דמקרא בלילה, כמו בעשי"ת. והל' שם "והו"ר – גופא – לאחרי חצות" כוונתו שאמירת תהילים של יום זה (שהיא הנושא הנדון בקטע זה) מתחילה רק לאחרי חצות. ועצ"ע].
 מה טוב ומה נעים, שביום זה, שעניינו מיתוק

הגבורות, יוסיף כל אחד ואחד בנתינת הצדקה יותר מהשיעור הרגיל.

זמן חצות הלילה באזור המרכז: 11:25 .

אחר חצות אומרים (בציבור) בחגירת אבנט את כל התהילים, ואין מאריכים באמירתו [לאידך, אירע שמיהרו מאוד, ואז הרבי המשיך וסיים בחדרו]. באמירת קדיש נוהגים כמו בשבת מברכים. [הרה"ח רי"ל שי' גרונו פרסם ב'הערות וביאורים – אהלי תורה' גיליון תתמ"ט ע"ע 76, שהרבי אמר קדיש אחרי כל ספר וספר בליל הו"ר, הן בשנת תשכ"ה והן בשנת תשמ"ט].

לאחר כל ספר מהתהילים אומרים את ה"יהי רצון" של הושענא-רבה ואת ה"יהי רצון" שלאחר צאת הלבנה, בנוסף ל"יהי רצון" של יום-טוב.

מנהג ישן, שהגבאים מחלקים מקופת הציבור תפוח מתוק לכל אלה שאמרו תהילים בליל הושענא-רבה, בין ספר לספר וכיוצא בזה. אכילתו היתה מיד בסוכה, כשאמרו תהילים בסוכה. כיום, כשאין אומרים את התהילים בסוכה והכול מהדרים שלא לאכול מאומה מחוץ לסוכה, אוכלים את התפוח בסוכת בית-הכנסת או אחר-כך בסוכה הפרטית, לאחר שמתבילים אותו ברבש, על דרך המנהג בראש-השנה. [כמובן, כשאוכלים זאת שלא בתוך הסעודה יש ליטול ידים תחילה ללא ברכה (ולא מהני אחיזה במזלג וכד' כיוון שאין דרכו בכך), כמבואר בשו"ע אדה"ז ובסידורו. וראה 'הערות וביאורים' הנ"ל, גיליונות: תתסח, עמ' 51. תתעו, עמ' 75. תתעו, עמ' 70. תתעט, עמ' 75. תתפ, עמ' 84-64].

אחרי גמר אמירת התהילים, ניעורים כל הלילה (עלות השחר באזור המרכז לדעה המקדימה: 3:51) ועוסקים בלימוד התורה, איש איש כמה שבוחר. חשוב לדעת, שבכמה מקומות בשיחותיו נוקט הרבי בפשטות שנוהגים גם אצלנו לומר גם את פרקי הזוהר המובאים בספר 'תיקון ליל הושענא-רבה'.

הלכות ומנהגי חב"ד*

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש

י"ט בתשרי, שבת חול-המועד

מנחה. מתחילים 'פתח אליהו'.

קבלת שבת. מתחילים "מזמור לדוד", וממשיכים כבכל שבת.

בפיוט "לכה דודי" אומרים "גם בשמחה ובצהלה", ואין אומרים "ברינה".

כגונא, חצי קדיש, ברכו, ערבית של שבת עם 'עלה ויבוא'.

כשבאים הביתה, אומרים בלחש: "שלום עליכם", "אשת חיל", "מזמור לדוד", "דא היא סעודתא", "אתקיננו דשבת, ואחר-כך אומרים בקול את הקידוש, מ"יום השישי" ואילך. בסיומו, מברך המקדש 'לישב בסוכה'. והשומעים מברכים אחר ברכת 'המוציא'.

שחרית: אין לולב בשבת. תפילה של שבת, עם 'עלה ויבוא'. הלל שלם. בשבת אין מקיפין את הבימה, ו"אין אומרים 'הושענות' כלל". קדיש-תתקבל. שיר-של-יום, לדוד אורי, קדיש יתום.

מוציאים שני ספרי-תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת תישא, "ראה אתה אומר אלי" עד "לא תבשל גדי בחלב אימו" (שמות לג, יב - לד, כו). מניחים את הספר השני על הבימה, חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטר בפרשת פינחס "וביום החמישי". הגבהה וגלילה. בברכת ההפטרה אין מזכירין יום-טוב, רק בחתימת הברכה האחרונה מוסיפים: "מקדש השבת) וישראל והזמנים".

קיום פורקן, מי שבירך, אשרי, יהללו, חצי

קדיש, תפילת מוסף של חול-המועד: "וביום השבת", "וביום החמישי", "ומנחתם", "ישמחו במלכותך", "אלוקינו ואלוקי אבותינו, מלך רחמן".

קידוש: "מזמור לדוד", "אתקיננו", "ושמרו", "אם תשיב", "דא היא סעודתא", "זכור", "על כן" - בלחש. רק "סברי מרגן" וברכת הגפן אומרים בקול [לוח כולל-חב"ד. ספר-המנהגים עמ' 57 בהערה בקשר לר"ה].

העושים קידוש ביום למקורבים, אם יש ביניהם מי שלא שמע קידוש בלילה יש לומר עבודו גם את ברכת הקידוש של הלילה. וכן בכל שבת וחג.

מנחה: וידבר וקטורת. אשרי, ובא לציון. ואני תפילתי, מוציאים ספר-תורה וקוראים בפרשת 'ברכה'. שמונה-עשרה של שבת, עם יעלה ויבוא. אין אומרים 'צדקתך'.

ערבית: אתה חוננתנו, יעלה ויבוא. אין אומרים 'ויהי נועם', 'ואתה קדוש'. הברלה בסוכה (וברכת 'לישב בסוכה' אם מבדילים על היין). 'זיתן לך' - בלחש.

יום ראשון

כ' בתשרי, ה' דחול-המועד

הושענות: אומרים "אום אני חומה" (ה'הושענא' דיום השבת) ללא הקפה, ומקיפים רק באמירת ה'הושענא' דהיום - "אדמה מארר" (כמובן מאות ס' או ע', משם אומר הש"ץ בקול רם, ראה גיליון הקודם 'לוח השבוע' הושענות).

קריאת התורה: כוהן - "וביום החמישי". לוי - "וביום השישי". ישראל - "וביום

מ. ויש לבאר עניין זה על-פי משל דהשפעת השכל מרב לתלמיד²⁹:
כאשר הרב משפיע שכל לתלמיד - אינו יכול ליתן לו את כל השכל כמו שהוא, אלא הוא מוכרח לצמצם תחילה את השכל, וליתן לו

כל אחד באשר הוא ובכל מקום שהוא צריך להתעניין

בכל מאמצי כוחו. למצוא איזה פרנסה רוחנית כמו

שהוא מחפש אחר פרנסה גשמית

רק מה שלפי ערכו. אבל אף-על-פי-כן, בהשפעת השכל כפי שהוא לפי ערך התלמיד מכניס הרב גם את פנימיות השכל, אלא שפנימיות השכל נמצא בהאותיות בהעלם ובבחינת מקיף, ועל-ידי זה יוכל התלמיד סוף-כל-סוף להגיע גם לפנימיות השכל.

וזהו שאמרנו חז"ל³⁰ "לא קאי איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין", אבל לאחר ארבעין שנין "קאי אדעתיה" - הרי אין הכוונה שלאחרי ארבעים שנה צריך הרב לחזור ולהשפיע את השכל, כי אם, שלאחרי ששמע מהרב את חיצוניות השכל השייך אליו, ונתקבל ונקלט בפנימיותו על-ידי הלימוד והיגיעה במשך ארבעים שנה, "בן ארבעים לבינה"³¹ - אזי יכול להגיע גם לפנימיות השכל (קאי אדעתיה דרביה), כיוון שבחיצוניות השכל נמצא בהעלם פנימיות השכל.

ובפנימיות השכל (שלמעלה מהשגת התלמיד ובבחינת מקיף) גופא - יש ב' מדריגות: (א) שכל נעלה שאף שאינו יכול לקבל בפנימיות, מכל-מקום, נרגש אצלו על-כל-פנים שיש כאן עניין נעלה יותר אלא שאינו יכול לתפוס - שזהו מקיף הקרוב, (ב) שכל עמוק ביותר עד כדי כך שאינו נרגש אצלו כלל

יותר שאינו קולטו - מקיף הקרוב. ולאחר ארבעין שנין - הנה המקיף הקרוב (שהרגיש אותו) נמשך בפנימיותו. ואז מתחיל להרגיש שישנו מקיף נעלה יותר - מקיף הרחוק. ואחר-כך נמשך גם המקיף הרחוק בפנימיותו.

י. ועל-פי זה יובן בנוגע לג' הזמנים - סוכות, שמיני-עצרת ושמיחת-תורה: בחג הסוכות - שאז מתחילה ההמשכה שלאחרי העליות דראש-השנה ויום-הכיפורים - נמשך בפנימיות רק הגילוי השייך לנבראים, אלא שנרגש גם שישנו גילוי נעלה יותר שהוא בבחינת מקיף הקרוב וצריכים להתייגע שגם זה יומשך בפנימיות, שזהו עניין "בסוכות תשבו גו' למען ידעו דורותיכם גו'", שצריכים לישוב תחת מקיף שיודעים אודותיו (מקיף הקרוב) ולהתייגע שיומשך בפנימיות - על-דרך וברוגמת עבודת התלמיד במשך ארבעין שנין בחיצוניות השכל, ובהאותיות שבהם נרגש שישנו עניין עמוק יותר (מקיף הקרוב) ולכן מתייגע להשיג זה. ומובן שבעבודה שבמשך הארבעין שנין גופא ישנם כמה וכמה מדריגות, ודוגמתו גם בעבודה שבמשך שבעת ימי חג הסוכות.

30) ע"ז ה, רע"ב. 31) אבות ספ"ה.

29) בהבא לקמן - ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע מט ואילך. תש"י עמ' 151 ואילך.

* מקוצר היריעה נשמטו רוב ההערות, אך רוב ההוראות המעשיות הועברו מן ההערות אל גוף הלוח.

וזהו שמברכים על מצוות סוכה במשך שבעת ימי חג הסוכות – שעניינה של ברכה זו הוא בשתיים: (א) בנוגע להמשכת בחינת החיצוניות (הגילוי השייך לנבראים) בפנימיות, (ב) בנוגע להמשכת בחינת מקיף הקרוב³².

ולאחרי העבודה דשבעת ימי הסוכות – הנה בשמיני-עצרת נמשך המקיף הקרוב בפנימיות, ומתחיל להיות נרגש המקיף הרחוק. וזהו שבשמיני-עצרת יושבים בסוכה אבל אין מברכים על הישיבה בסוכה – כי, המשכת המקיף הקרוב נעשית בדרך ממיא על-ידי העבודה דשבעת ימי הסוכות, ואילו מקיף העולה יותר לא נמשך עדיין³³.

ובשמחת-תורה – נמשך גם בחינת מקיף הרחוק בפנימיות, ולכן אין יושבים בסוכה כלל.

(קטעים מהתועדות ליל שמחת-תורה היתשייג, 'תורת מנחם – התועדות היתשייג, חלק ראשון (ו) – בלתי מוגה)

אש אוכלה אש

שנה אחת היה החורף בליאונה קשה מאוד. בחול-המועד סוכות ירד השלג הראשון, והיו צריכים ללבוש מעיל פרווה ונעליים חמות בעת הישיבה בסוכה. ואירע אף שהיו צריכים להסיר את השלג מעל לסוכה בעת שהלכו לאכול.

רוב האורחים שבאו אז לשמיני-עצרת ולשמחת-תורה אל אדמו"ר הזקן בליאונה, הגיעו מצוננים מאוד, לרבים מהם היה חום גבוה, ואצל אחרים קפאו אצבעות הידיים והרגליים.

בהושענא-רבה בבוקר הזכירו לפני הרבי את החסידים החולים. הרבי ישב זמן מה, כשהוא שוען על ידיו בדבקות עצומה. לאחר מכן פתח את עיניו ואמר בניגון הידוע:

על התורה, מעידה ואומרת התורה, 'אש דת למו'. היום שמחת-תורה, שיביאו את כולם להקפות, ו'אש אוכלה אש' – האש של שמחת-תורה תכלה את אש הקרירות.

בשמיני-עצרת לאחר תפילת ערבית יצאה קבוצה של אברכים אל האכסניות לקרוא וכן להביא את מי שהיה צריך, אל בית-הכנסת, להקפות. באותו ערב ירד שלג רטוב, גשם ורוח, ובחוף היה בוץ גדול. אולם כל זה לא מנע את החולים מלבוא אל בית-הכנסת. רבים הלכו בעצמם. היו שהיה צריך לעזור להם ללכת, והיו גם כאלו שלא יכלו ללכת כלל והיה הכרח לשאתם בידים.

בית-הכנסת היה מלא בבני-אדם שרבים מהם, כאמור, היו חולים. היו כאלה שישבו סמוכים על ידיהם; אחרים שכבו; היו שלא הפסיקו מלהשתעל; והיו גם כאלו שאנחותיהם שברו את הלב.

הנהוג אצל אדמו"ר הזקן היה שבשמיני-עצרת לאחר תפילת ערבית היה עורך הקפות במעמד יחידי סגולה מביין תלמידיו. לאחר מכן היה מקדש בסוכה ויוצא לבית-כנסת הגדול לעריכת ההקפות עם כל הקהל.

באותה שנה, כשהרבי נכנס לסוכה כדי לקדש, ציווה לקרוא לשלושה חסידים, שאחד מהם כהן, השני לוי, והשלישי ישראלי. כשנכנסו לסוכה, אמר להם הרבי:

זקוק אני עתה לבית-דין של שלושה – כהן, לוי וישראלי – ובחרתי בכם להיות חברי בית-דין זה. תקשיבו לקידוש, תענו אמן אחרי כל ברכה, ותכוונו לכלול את כל אותן הכוונות שאני מכוון.

לאחר הקידוש מוזג הרבי משיירי היין שבכוסו אל תוך בקבוק היין. הוא הורה לחברי בית-הדין למוזג את היין שבבקבוק עם היין שבבקבוקים האחרים, לחלק מן היין לחולים ואמר שזה יהיה להם לרפואה שלמה. כמו-כן אמר להם להכריז בעזרת נשים שכל אשה עקרה או משכלת ילדיה ח"ו – תיטול מעט מן היין.

כשחברי בית-הדין נכנסו לבית-הכנסת, נעשה שקט. הכול כבר ידעו שהרבי בחר בהם ועשאו שלוחי רפואה וישועה, והכול הביטו עליהם בהדרת כבוד.

חברי בית-הדין עלו על הבימה. אחד מהם חזר בקול רם על דברי הרבי, אות באות, וכשסיים הוסיף: מקובל הוא, שכדי שהברכה תקויים, היינו כדי שהמברך יזכה להתגשמות הברכה, עליו להאמין בברכתו של המברך באמונה פשוטה, וכן עליו להיות מסור לקיים רצונו של המברך בעניני עבודת ה'.

ככלותו לדבר – החלה חלוקת היין.

למחרת שחו הכל על אודות המופת הגדול שקרה, והרופא אמר כי בין החולים שנתרפאו היו גם זקנים כאלו שבעבורם היה זה בחינת תחיית-המתים ממש.

(לקוטי-דיבורים ב עמ' 486)

(32) דובר שיש ב' עניינים שבברכת המצוות, (33) חסר קצת (המו"ל).
(33) עובר לעשייתן – חסר (המו"ל).

שמחת-תורה

נעליים קרועות בגן-עדן

הבעל-שם-טוב ישב פעם עם תלמידיו ואמר:

בשמחת-תורה איחרו מעט ישראל בזמן תפילתם, בגלל ההקפות וסעודת החג. לעומתם, מלאכי מעלה, שלא היו עסוקים בעבודה זו, התכוננו כהרגלם לשיר את שירתם. אך גם הם לא יכלו לעשות זאת בלי נשמות ישראל, שהרי 'אין המלאכים אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה'. מה עשו? הלכו בינתיים לנקות את גן-עדן...

לפתע מצאו שם כל מיני נעליים. הדבר הפליאם ביותר, שכן רגילים היו למצוא שם ציצית, תפילין וכדומה, אך לא נעליים!

הלכו אל מלאך מיכאל לשאול את פיו. הסביר להם מלאך מיכאל שנעליים אלו הם סחורתו, ומקורם בריקוד של עם ישראל עם הספריי-התורה. והיה מונה את הנעלים ואמר: אלה מקמינקה, ואלה ממזויטש...

וסיים הבעל-שם-טוב: התגאה מלאך מיכאל על מלאך מט"ט, הקושר כתרים לקונו מתפילותיהן של ישראל, ואמר לו: אני אתפור כתר מעולה משלך – מנעליים קרועות אלו...

(כתר-שם-טוב הוספות – סימן קיד)

"ראו אור ממש"

כך מתאר כ"ק אדמו"ר הרי"צ את ההקפות בבית-מדרשו של רבנו הזקן:

בבית-מדרשו של רבנו הזקן היה נהוג שעוד בטרם נערכו ההקפות בליל שמיני-עצרת בבית-הכנסת עם כל הקהל, היה הרבי עורך הקפות ביחידות, בנוכחותם של יחידים סגולה מבין תלמידיו והאורחים שהגיעו.

הרבי עצמו היה אומר את כל פסוקי "אתה הראת"; היה הולך בראש כל שבע ההקפות ואומר את פזמוני ופסוקי ההקפות. בסיום כל הקפה היה מעביר את הספר-תורה לידו השמאלית, מניח את יד ימינו על גבו של אחד המקורבים, ויוצא בריקוד.

בשעת הריקוד – ראו אור ממש. כל אחד הרגיש כאילו היה במקום המקדש ממש ושכל רגע יקר מכל יקר. התחושה הכללית היתה שבכל רגע ניתן להגיע למדרגות גבוהות ביותר, בתורה, עבודה ותשובה. כל אחד חש את ה"משם היו שואבים רוח-הקודש".

כל מי שזכה להיות נוכח בהקפות אלו, ראה את פני הרבי, שמע את ניגון השמחה, צפה בריקוד התענוג, שבכל זה השתקפה השתפכות של "אהבה בתענוגים" – התבטל כביכול מחמת הדרת קודש-הקודשים שריחפה בחדר, והתעלה למעמד ומצב אחר לגמרי.

וסיפר חסיד אחד: כשזוכתי להשתתף בהקפות אלו בפעם הראשונה – הן פעלו בי מהפכה של ממש; נהייתי אדם אחר. אז יכולתי לצייר לעצמי איך הרגיש יהודי כשעלה לרגל לבית-המקדש וראה את גילוי השכינה.

וסיים הרבי הרי"ץ את דבריו: כל אבר באדם יש לו תענוג מיוחד – העין מתענגת מראייה, האוזן משמיעה, וכך הלאה. אך ישנו תענוג כזה הגורם לעונג בכל האברים יחד, עד שכל החושים וכל הכשרונות מתבטלים בעוצמת התענוג הזה. עונג כזה הרגיש חסיד בעת "הקפות היחידות" של הרבי.

(לקוטי-דבורים ב עמ' 500)

טוענים בני ישראל וזועקים: "עד מתי"?!..."

איך נתגבר על קשיי הגלות?

"הוי מלך, הוי מלך, הוי ימלך לעולם ועד" – דכיוון שישנה השלימות ד'מעשינו ועבודתנו' ברורנו זה, 'ה' מלך' (בסגול) בהווה, ובכל הדורות שלפני זה, 'ה' מלך' (בקמץ) בעבר, הגיע כבר הזמן ש"ה' ימלך לעולם ועד", "לעתידי לבוא שכל המלוכה שלו", תיכף ומיד ממש. וכאן נשאלת השאלה בנוגע לזמן הגלות:

כיון ש"ה' ימלך לעולם ועד" יהיה לעתיד לבוא, ובינתיים נמצאים בני ישראל בגלות, וגלות הכי ארוכה והכי קשה כו' – איך יוכלו להתגבר על קשיי הגלות?!

והמענה לזה – 'ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום' – שהקב"ה נותן כוח (עוז) לבני ישראל שיוכלו להתגבר על קשיי הגלות, על-ידי התורה ("אין עוז אלא תורה"), שעניינה "שלום".

אבל, על כך טוענים וזועקים בני ישראל: "עד מתי"?!... אין עוד כוח לסבול את גודל אריכות הגלות שפועלת "חלישות" ועד ל"חולי" הן בהנשמה ("מפני חטאינו גלינו מארצנו") והן בהגוף – לא כפשוטו, ח"ו, שהרי גם בזמן הגלות נותן הקב"ה לכל אחד ואחד מ'ישראל גוף בריא ונשמה בריאה, אבל אף-על-פי-כן, ככל שיינתן להם כוח ועוז הן בגשמיות והן ברוחניות, הרי זה ש"לא בערך כלל וכלל להמעמד ומצב דהגאולה.

וגדולה מזו מצינו – שגם כשישנה תכלית השלימות דמ"ט שערי בינה, נרגש החיפרון דשער הנו"ן, "חמישים שערי בינה... חסר אחד", ובגלל זה נעשה "חוליה", כמרומז בכך ש"חולה" בגימטריא מ"ט, שבגלל שיש לו רק מ"ט שערי בינה, ללא שער הנו"ן, הרי הוא "חולה".

ועל זה אומרים: "ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל" – שזוהי בקשה ("ויהיו נא") וגם הבטחה תקיפה שבוודאי תהיה ("ויהיו", כמו בהווייתו היא) אמירתם של בני ישראל (כולל ובמיוחד האמירה דפסוקי "אתה הראת") לרצון לפני הקב"ה, כפי שהוא "אדון כל", בעל הבית ("אדון") על כל העניינים כולם, בעליונים ובתחתונים, בעניינים רוחניים ובעניינים גשמיים, ובוודאי ממלא הקב"ה רצונם של בני ישראל ונותן להם "עוז" ו"שלום" (תורה) בתכלית השלימות – "תורה חדשה מאתי תצא", שאז יהיה אצל כל בני ישראל גם הגילוי דשער הנו"ן.

ועניין זה מודגש בקריאת התורה דיום שמחת-תורה – "ויעל משה ג' אל הר נבו", שפירושו "נו"ן בו", שאז השיג משה גם את שער הנו"ן, וככוח זה נעשה גם (מעין ודוגמת) גילוי שער הנו"ן אצל כל אחד ואחד מ'ישראל (מצד ניצוץ משה שבו), למגדול ועד קטן, כולל גם ילד קטן שלא הגיע לגיל מצוות – מצד אחדותם של ישראל, כמודגש גם ב"ויהיו נא אמרינו", לשון רבים [ובפרט על-פי מה שכתב רבנו הזקן בסידורו לפני "אתה הראת": "גם כי עשה כן בבית-הכנסת שלו, אם הולך לבית הכנסת אחר שלא גמרו, ירנן וישמח גם עימם", שבוה מודגשת אחדותם של ישראל], על-ידי זה ש"ה' יברך את עמו בשלום", שמתאחדים לאחים אחד, "כאיש אחד בלב אחד", החל מההתאחדות בלימוד התורה, ועד להתאחדות בכל העניינים – "בשלום", ב' שלום, מלמעלה למטה, ומלמטה למעלה.

(מהתוועדות ליל שמחת-תורה היתש"ב, 'תורת-מנחם – התוועדות')

היתש"ב, כרך א, עמ' 162-163 – בלתי מוגה)

סדר ההקפות

אתה הראת

"כשנתן הקב"ה את התורה לישראל פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים, וראו שהוא יחידי. לכך נאמר אתה הראת לדעת".

וצריך להבין: מה ראה הקב"ה להראות לישראל שהוא "יחידי" דווקא בעת מתן-התורה? אלא הפירוש הפנימי של "יחידי" אינו שאין עוד אֱלֹהִים מלבדי הקב"ה, אלא שאין שום מציאות בלעדו — "אין עוד מלבדו". שכן הבריאה מתהווה מחדש בכל רגע על-ידי חיות אלוקית, ובלי חיות זו היתה הבריאה כולה חוזרת לאין ואפס ממש. מובן אפוא כי ידיעה זו נוסכת באדם כוח להתמיד בלימוד התורה על-אף כל קשיי היום-יום, בידועו כי מלבדי הקב"ה אין לעולם מציאות משלו.

ההתגלות האמורה של מתן-תורה היתה לכל יהודי, שהרי נשמות כל הדורות נכחו בעת מתן תורה. ואכן, כשארם מבטל את ההעלם והסתר, בדרך ממילא מתגלה אצלו מה שראתה נשמתו בעת מתן-תורה.

ועניין הזה שייך במיוחד לשמחת-תורה. ביום זה אנו עומדים בשלב המעבר מן ה"עליונים" אל ה"תחתונים" — מחדש החגים לחדש מרחשוון, ואנו מקבלים עידוד וסיוע מעצם הידיעה שהקב"ה הוא היחיד ואין בלתו, הן בעליונים ("קרע את העליונים") והן בתחתונים ("קרע את התחתונים"). בריקודים שבעת ההקפות חודרת השמחה בתוך ישותו של האדם, אפילו לרגליו, שהן ה"תחתון" שבו. ועל ידי זה בכוחו לאחר מכן להתמודד גם עם ה"תחתון" שבעולם ולהחזיר לתוכו את האור האלוקי.

(משיחת ליל שמחת-תורה תשל"ט)

לעושה נפלאות גדולות לבדו

על הפסוק "עושה נפלאות לבדו" אמרו רז"ל: "אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו" (הוא לבדו יודע שהוא נס, אבל בעל הנס אינו מכיר, רש"י). ומזה מובן שגם בכתוב שלנו זה הפירושו: "לבדו" — רק הקב"ה מכיר בנפלאות אלו, לא בעל הנס.

זהו "לעושה נפלאות גדולות לבדו" — דווקא משום שניסים אלו גדולים ונעלים ביותר ("נפלאות גדולות"), אינם יכולים להתגלות לנו ("לבדו").

(משיחת ליל שמחת-תורה תשל"ט)

אין כמוך באַלֹּקִים ה', ואין כמעשיך

ידוע שבני אומות העולם מקבלים את השפעתם על-ידי השרים שלהם למעלה; כל אומה מהשר שלה. לעומת זאת, בני-ישראל מקבלים את השפעתם מהקב"ה עצמו, בלי ממוצע או שליח.

אך יהודי עלול לחשוב: הרי לממוצעים ולשלוחים אלו אין כל ערך והשיבות משלהם והם אינם אלא כגרון ביד החוצב — מהו אפוא ההבדל בין קבלת ההשפעה על-ידם או קבלת השפעה ישירות מאת הקב"ה?

התשובה היא — "אין כמוך באַלֹּקִים". אלוקים הם "שרי מעלה", אותם שבעים שרים שלמעלה. וזאת מדיגש ואומר הפסוק: "אין כמוך באַלֹּקִים". כלומר, יש שוני עצום ומרחק רב

בין אם ההשפעה באה ישירות מהקב"ה או שהיא באה דרך הממוצעים. מטעם זה אמר משה רבנו לקב"ה "אם אין פניך הולכים, אל תעלנו מזה", אף שהקב"ה הבטיח לו "מלאכי ילך לפניך". משה רבנו ידע כמה גדול ההבדל בין השפעה שבאה דרך ממוצע ("מלאכי") לבין השפעה שמגיעה ישירות מהקב"ה.

"ואין כמעשיך" — אפילו בעניני עשייה, השפעה גשמית, "אין כמעשיך".

(משיחת ליל שמחת-תורה תשל"ט)

ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום

שלימות השלום היא כאשר האוייב בעצמו נהפך לאוהב, כבחינת "גם אויביו ישרים אתו". התורה, שניתנה כדי לעשות שלום בעולם, צריכה להביא לא רק לתבוסת היצר-הרע, אלא יתרה מכך — להפיכתו לטוב. וכפי שנאמר, "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך", ופירושו רז"ל — "כשני יצריך". וכן מתאים הדבר למה שאמרו רז"ל, "בראתי יצר-הרע, בראתי לו תורה תבלין", והיינו — כשם שהתבלין ממתק את האוכל, כך התורה מתקנת את היצר-הרע ומאפשרת להפוך אותו לטוב. "ה' עוז לעמו יתן" — הקב"ה נתן לנו את התורה, שנקראת "עוז", כדי שעל-ידיה נוכל להפוך את היצר-הרע לטוב ולהגיע ל"שלום" אמיתי — "ה' יברך את עמו בשלום".

(משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)

כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים

"ציון" ו"ירושלים" רומזות לשתי דרגות כנשמה: ציון רומזת לעצם הנפש, שאינו אלא סימן וציון בעלמא לאלוקות. ירושלים רומזת לשלמות היראה. אף "תורה" ו"דבר ה'" רומזים לשתי דרגות: תורה — היינו לימוד התורה סתם. דבר ה' — חלק ההלכה שבתורה, "דבר ה' זו הלכה".

שתי הדרגות הנ"ל שבנשמה קשורות קשר הדוק לשתי הבחינות הנזכרות בתורה. מ"ציון" יוצא לימוד התורה סתם, שאינו קשור כל-כך בגשם העולם, שכן עצם הנפש אינו שייך כל-כך להנהגה בפועל ממש. ואילו "ירושלים" קשורה בכוחות הגלויים, בהנהגה בפועל (שהרי יראת-שמים אמיתית כרוכה בהקפדה ובוהירות בכל הקשור למעשה בפועל), וממנה נמשך חלק ההלכה שבתורה, המשפיע על גשמיות העולם. שהרי כידוע, פסקי התורה משנים את מציאות העולם — דבר זה כשר ודבר זה טרף.

(משיחת שבת-קודש פרשת בראשית (ב) תשמ"ה)

אתה הראת לדעת... כי מציון תצא תורה

יש צד שווה לפסוק הראשון ולפסוק האחרון — בשניהם מדובר על חיבור ואיחוד של שתי בחינות שונות.

"(אתה הראת לדעת כי) ה' הוא האלוקים" — שתי בחינות, "הוי" ו"אלוקים", הנהגה ניסית והנהגה טבעית, אבל לאמיתו של דבר חד הם, שכן הטבע עצמו הוא מעל לטבע.

"כי מציון תצא תורה" — בחינת "ציון" נמשכת גם למקום שמצד עצמו אינו במצב של ציון וצריך "לצאת" אליו, ושתי הבחינות מתחברות יחד.

הווי אומר: כאשר צריך לצאת ולפעול במקום (או במצב) בעולם שאינו כמעמד ובמצב ראוי — אין הוא מתרשם מכך, בידועו ש"הוי" הוא האלוקים, ושכחינת "ציון" תצא ותימשך גם למקום שלעת עתה רחוק הוא מבחינה זו.

(שיחת ליל שמחת-תורה תשמ"ב)